

ZPRÁVY Z KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

UMĚLECKÉ KNIŽNÍ VAZBY A BIBLIOFILIE Z ATELIÉRU KRUPKA

Martina Vyšohlídová (Praha)

Obr. 1. Edgar Allan Poe: *Havran*. Detail knižní tzv. sendvičové vazby na hlubokou drážku, bambusová dýha, MDF deska. Vazba Ateliér Krupka 2021.

V komorním výstavním sále Knihovny Národního muzea v Historické budově Národního muzea se dne 19. ledna 2023 otevřela pro širokou veřejnost výstava prezentující špičku současné české bibliofilské produkce a umělecké knihařiny, jedinečnou tvorbu Ateliéru Krupka sídlícího v Úvalech u Prahy. Výstava ukázala ta nejzajímavější díla z posledních let, jejichž autory je manželská dvojice uměleckých knihařů Miroslava a Lubomír Krupkovi, kteří tvoří již více než třicet let pod značkou Ateliér Krupka (LMK). Celkem bylo možné na výstavě spatřit na třicet pět uměleckých knižních vazeb a autorských knih instalovaných ve vitrínách. Na stěnách v jedenácti rámech pak dominovaly archy bibliofilských tisků, tedy ukázky zajímavých ilustrací a typograficky originální sazby na tónovaných ručních papírech.

Ateliér Krupka (tedy manželé Krupkovi) získal za své osobité bibliofilie, umělecké knižní vazby a autorské knihy mnohá prestižní ocenění. Knižní vazby z produkce tohoto ateliéru vlastní nejen české, ale i zahraniční instituce, například The British Library v Londýně nebo Deutsches Buch- und Schriftmuseum v Lipsku. Kromě své vlastní tvorby manželé Krupkovi dlouhodobě spolupracovali i s bibliofilskými nakladatelstvími Aulos a Bonaventura. Stále se zúčastňují

mezinárodních soutěží a českého Trienále umělecké knižní vazby, kde pravidelně získávají za své práce první ceny.

Unikátnost jejich tvorby spočívá v kompletním a precizním zpracování knihy, a to od počátku až do konce procesu jejího vzniku, což předpokládá špičkové ovládnutí několika samostatných řemesel. Od výroby autorských, rustikálních, ručně čerpaných papírů, které jsou vytvářeny pro jednotlivé bibliofilie tak, aby podtrhly celkový dojem z knihy, přes ruční sazbu textu, v některých případech i autorského textu Lubomíra Krupky (na výstavě byly prezentovány například tituly *Falešné bankovky* nebo *Liber Aqua*), až po tisk ručně vysázeného textu na dnes již historických tiskařských strojích, které Krupkovi zachraňovali především v devadesátých letech při živelné likvidaci tiskáren. Následně je knižní blok zpracován do jednoduché papírové obálky nebo individuální umělecké knižní vazby.

Knihařství – Bibliofilie – Ruční sazba – Knihtisk

Manželé Krupkovi se na svých webových stránkách prezentují jako: „...*soukromé rodinné knihařství, které má určitě co nabídnout. Do našeho portfolia služeb patří mimo jiné knihvazačství, vazby knih, bibliofilie, ruční papír, ruční sazba, celokožené vazby, kroniky, autorské knihy, knihtisk, individuální vazby. Od roku 1985 pracujeme jako samostatní knihaři – výtvarníci.*“

Ke spolupráci na tvorbě vlastní edice bibliofilí zvou Krupkovi často také zajímavé výtvarníky, kteří doplňují neopakovatelnou a typograficky hravou sazbu textu tradičními (linoryt, dřevoryt), ale i neobvyklými ilustračními technikami (monotyp, drásané lignotisky, strukturální grafika, magnetická grafika, kaligrafie, otisky stromové kůry či rezavých plechů nebo ilustrace tištěné na pergamenu). Ze spolupracovníků-výtvarníků stojí za zmínku například Eva Čapková (*Havran a Pásmo*), Karel Gyurjan (*Student teologie, Černá koule*), Petra Krupíková (*Milenky*), Petr Geisler a jeho kaligrafie (*Haiku-Ma*) nebo Martin Jíra (*Ilustrovaná žena*).

Většina uměleckých vazeb, které byly k vidění na výstavě, byly vázány na tzv. hlubokou drážku podle Bradela. Tento typ zavěšované vazby umožňuje volně využít prostor

Obr. 2. Stefan Zweig: *Knihomol*. Detail polokožené knižní vazby z oázní koziny na hlubokou drážku, tzv. Bradel. Akátové dřevo, padouk, MDF deska, gravírování. Vazba Ateliér Krupka 2021.

Obr. 3. Jennifer Bertoni: *Manifest životních pocitů a tvůrčích hledání Davida Dé*. Detail polokožené knižní vazby z oázní koziny na hlubokou drážku, tzv. Bradel. Dubová dýha, MDF deska. Vazba Ateliér Krupka 2021.

přední i zadní strany desek k výzdobě pomocí technik, jako je prosekávání laserem, gravírování, intarzie, slepotisk či maril. Manželé Krupkovi navíc rádi používají nejrůznější přírodní i umělé materiály a struktury, jako jsou části vosích hnízd, tlející dřevo, kůra napadená kůrovcem, pavoučí sítě sejmuté na černý papír, nařezané hovězí kosti nebo plexisklo či smirkový papír. Estetický zrakový dojem ze struktur různorodých materiálů je tak doplněn o haptickou složku, ovšem jen pro vlastníky individuálních vazeb. Manželé Krupkovi užívají často na svých vazbách také dřevo – jasanové, švestkové, třešňové, akátové, ebenové, ale i exotické. Na výstavě tak bylo možné si v popiskách přečíst i takové výrazy, jako je padouk (africké dřevo červené až červenohnědé barvy), škumpové dřevo (dřevo ze škumpy orobincové zelenohnědé až zelené barvy) nebo bambusová dýha. Pro vazby používají manželé Krupkovi jednu z nejkvalitnějších vazebních usní z kůže afrických koz, tzv. oázní kozinu.

Mezi zajímavé počiny, komplexně představené na výstavě (umělecká vazba, potisk ručního papíru, sazba a ilustrace), náleží autorská kniha *Falešné bankovky*, za kterou v roce 2017 získali manželé Krupkovi Hlavní cenu v kategorii D v soutěži Grafika roku. Autorem textu o penězokazci je Lubomír Krupka. K výrobě ručně čerpaného papíru byly použity sešrotované

Obr. 4a–4c. Lubomír Krupka: *Liber Aqua*. Autorská kniha a zároveň první bibliofilie vtištěná v ČR na syntetickém papíru Tyvek, který odolá vodě. Na výstavě byla prezentována ponořená ze 2/3 v destilované vodě. Ateliér Krupka 2018.

eurobankovky získané z Deutsche Bundesbank. K největším a nejtěžším knihám na výstavě patří uměleckou komerční vazbou opatřený reprint Váchalovy *Šumavy umírající a romantické*. Zelenou koženou vazbu zdobí aplikace písmen vyrobených podle originálního písma Váchalova a slepotiskově provedený Váchalův podpis.

Ateliér Krupka přispěl k rozvoji knihařského řemesla i zdokonalením sendvičové vazby, kterou bylo možné na výstavě vidět na titulech *Havran*, *Pád do Maelströmu*, *Pásmo* nebo *Ilustrovaná žena*. Manželé Krupkovi vlastní také malý patent na „Knihu odolnou proti působení vody“, jež vznikla potiskem syntetického papíru Tyvek. Konkrétně se jedná o knihu *Liber Aqua* s originálním autorským textem Lubomíra Krupky, vyprávějící imaginární historii této

Obr. 5. Jennifer Bertoni: *Pavučiny*. Jako ilustrace byly použity originální pavučiny sejmuté na ruční papír LMK a vystříbřeny. Vpravo další autorská kniha *Pavučiny*. Ruční sazba a tisk Ateliér Krupka 2001.

Obr. 6. *Vosí kniha*. Detail autorské knihy – pouzdra s fragmenty tlejícího dřeva a části vosího hnízda v baňce z foukaného skla. Ateliér Krupka 1990.

Obr. 7. Pohled do výstavy *Knižní vazby = ?* Ateliér Krupka. Otazník v názvu evokuje nejistou budoucnost oboru umělecké knižní vazby.

knihy. Manželé Krupkovi svou *Liber Aqua* láskyplně nazývají „akvarijská kniha“, na výstavě byla prezentována skutečně v akváriu naplněném destilovanou vodou.

Přímo ve výstavě byl ve smyčce promítán němý film natočený Lubomírem Krupkou ml. v Ateliéru Krupka v Úvalech

Obr. 8. Účastníci workshopu *Ruční zclacení pomocí fólie a slepotisk* pod dohledem Lubomíra Krupky zkoušejí pomocí raznic slepotisk do navlhčené kůže.

Obr. 9. Umělecká knihařka Miroslava Krupková demonstruje ruční šití kapitálku na knižním bloku. Workshop se konal 11. března 2023 v prostorách Biblionu Knihovny Národního muzea.

Obr. 10. Harold Rolseth: *Ďábelský koktejl*. Polokožená vazba z oázní koziny na hlubokou drážku, tzv. Bradel. Padouk a třešňové dřevo, MDF deska, řezání a gravírování. Vazba Ateliér Krupka 2021.

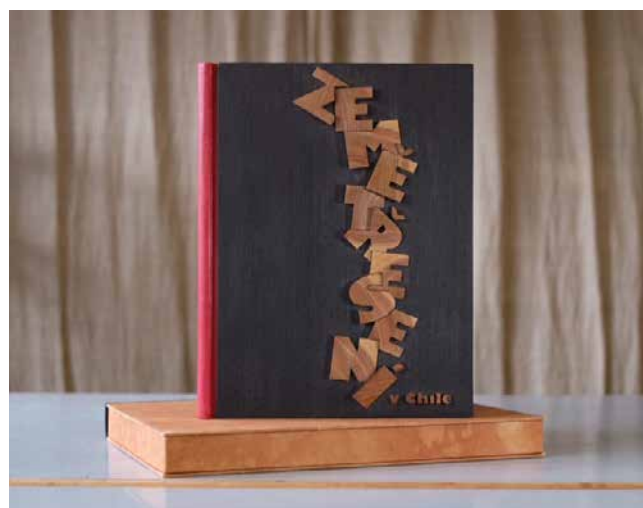
u Prahy, ukazující vizuálně atraktivní proces čerpání ručního papíru, sazby textu a tisku. Výstava je digitálně zpracována do 3D prezentace umožňující podrobnější náhled na několik vybraných knižních vazeb a ilustrační materiál, jakož i celkový pohled do výstavy. Digitalizovaná výstava je přístupná na webových stránkách Národního muzea.¹ Jako doplněk k výstavě jsou na portálu eSbírky.cz zveřejněny pro vášnivě šachisty dvě digitalizované autorské knihy Lubomíra Krupky – *Šachová poezie* a *Šachová partie*, což je bibliofilsky zpracovaná šachová hra Anderssenova proti Kieseritzkému z roku 1851.

Výstavu doplňovaly během února, března a dubna celkem tři workshopy cíleně zaměřené na vybrané techniky tvorby knižní vazby. Jako první si návštěvníci vyzkoušeli techniku slepotisku a ručního zlacení. Druhý workshop byl zaměřen především na výuku šití kapitálku. Na posledním workshopu představil Lubomír Krupka postup výroby tzv. sendvičové vazby a účastníci měli možnost si vyrobit originální knižní záložku. O všechny workshopy byl nebývalý zájem a rezervace byly zaplněny dlouho dopředu. Každé dílničce předcházela komentovaná prohlídka výstavy, kterou zájemce provedli manželé Krupkovi.

Oddělení knižní kultury se dlouhodobě a systematicky věnuje sbírání a dokumentaci umělecké tvorby Ateliéru Krupka, jehož „hra s knihou“ je mimořádně inspirativní a v mnoha ohledech jedinečná. Některé zachráněné polygrafické a knihařské stroje věnovali manželé Krupkovi v předchozích letech do sbírek Národního muzea. Stroje byly z větší části restaurovány a jsou nyní uloženy ve studijním depozitáři polygrafických a knihařských strojů v Terezíně.

A proč je v názvu výstavy otazník?

Knižní vazby = ? trochu provokativně a zároveň s lehkým smutkem evokuje nejistý osud a budoucnost uměleckých knižních vazeb, jakož i celého řemesla umělecké knihařiny a ruční sazby knih. V rozhovoru s Lubomírem Krupkou „*Poctivý materiál, kvalitní řemeslo, opravdové knihy*“

Obr. 11. Heinrich von Kleist: *Zemětřesení v Chile*. Polokožená vazba z oázní koziny na hlubokou drážku, tzv. Bradel. ARO dýha, švestkové dřevo, MDF deska, řezání laserem, gravírování. Vazba Ateliér Krupka 2016.

zveřejněným na portálu www.ceskagalerie.cz je mnohé řečeno v odpovědích na otázku: „*Výrobit krásnou knihu je radost, ale prodat ji je starost. Kolik lidí je u nás dnes schopno kvalitní bibliofili nejen esteticky ocenit, ale vydat i nemalý obnos za její pořízení?* ...“ Pan Lubomír Krupka odpovídá: „...*Asi jde o to, jestli to děláte tak, aby po tom lidi toužili. To za prvé. Za druhé tam musí být nějaké notoricky známé jméno. Za třetí dnes musíte věc drze a neomalene vnutit a do nebes vychválit, i když to nestojí za nic. Musíte být všude vidět, slyšet, snad i cítit...*“ a zakončuje: „*Starí sběratelé umírají a noví nejsou, ty to nezajímá. Nové officíny ani noví nakladatelé se nerodí.*“ „*A má v současných českých podmínkách krásná kniha ještě naději na přežití?*“ pokračuje rozhovor. „*To já nevím, mě to nezajímá jako byznys, my to nyní máme s manželkou jako životní styl. Podívejte se na naše webovky². To je naše poslední úlitba bohům...*“ Dodává v závěru Lubomír Krupka.

Elektronické zdroje:

Poctivý materiál, kvalitní řemeslo, opravdové knihy. [online]. Krtička, Jiří Bernard, [bez datace] [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <http://ceskagalerie.cz/cs/rozhovory>
Ateliér Krupka – synonymum krásné knihy. [online] Čapková Eva, 2023. 20. 3. 2023. [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <http://ceskagalerie.cz/cs/recenze>
Drahá kniha – málokdy umělecké dílo, většinou fetiš pro snoby. [online]. Krtička, Jiří Bernard, [bez datace] [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <http://ceskagalerie.cz/cs/tema>

| Martina Vyšohlíková

Knihovna Národního muzea
 oddělení knižní kultury
 Vinohradská 1
 110 00 Praha 1

¹ Dostupné z: <https://my.matterport.com/show/?m=PH6orQ3FJ86>

² Dostupné z: <https://atelierkrupka.cz/>